پوهنمل حاجی محمد نوزادی ۲۰۰۸/۱۱/۲۸م

د کوه نورالماس له کومه راغی او چیرته ولاړ ؟

(څلورمه او اخیرنی برخه)

متمدن برتانیوی پړاو او د کوه نور بیا حلالول :

په ۱۸٤۹ کال دبرتانیی بیرغ په رسمی توګه د لاهور پر سر ورپیدې او ددی سره سم د افغاني دامپراتوری له بدنه دازاد شوی پنجاب سیمه هم په برتانیوی امپراتوری ورګډه شوه . پدی کار سره انګریزانو د کوه نور سره یو ځای د لاهور پر تولو جواهراتو او شتمنیو قبضه وکړه او دشرق الهند کمپنی خزانه یی لا نوره پړی وپړسول . دپنجاب ترتسلیمیدو وروسته د کوه نور په اړه د (لاهور معاهدی Treaty of Lahore) پنامه دمغلوب او غالب ترمنځ په یوه لاسلیک شوی سند داسی راغلي دی : ,, کوه نور نومی الماسی غمی چی مهاراجا رنجیت سینګ د شاه شجاع الملک څخه اخیستي وو , باید د لاهور دمهاراجا لخوا دانګلستان وملکي ته تقدیم شی ،، . په برتانوی هند کی انګریزی ګورنر جنرال Lord Dalhousie دمعاهدی دلوړی مادی دعملي کولو په خاطر کارونه داسی تظیم کړه چی له مخی یی د رنجیت سینګ ځوان ځای ناستی ځوی ۱۳ کلن هلک دولیپ سینګ Duleep Singh انګلستان ته ولیږل شو چی په خپل لاس کوه نور دسوغات په توګه ملکي ویکتوریا ته وړاندی کړی . داکار دجنګی غنیمت په ډول د کوه نور د لاس پرلاس کیدو په اوږده تاریخ کی اخیرنی وو او ښایی دپای ټکی به وی .

کوه نور په ۱۸۵۱ کال د لندن په Hyde Park کی دیوه نندارتون په ترڅ کی دانګریزی اولس دتماشا کولو دپاره کښیښودل شو چی دهغه وخت رسنیو دا غمی دننداړتون دزمری په توګه یاد کړ . د وخت حکومت غوښته پدی کار سره دبیوزلو اولسونو په لوټولو کی دخپل اردو برياوی خلګو ته وښیی . تردغه وخته لا کوه نور د ځانه سره خپل تاریخی ارزښت چی لرغونی هندی حکاکی شوی شکل وو , درلود او پدی سره یی دبرتانیی خلګو ته دهغو لرغونو هندی ماهرانو د پیاوړو لاسونو هنری توان وښود .

ترڅو چی ملکه ویکتوریا ژوندی وه , د کوه نورنه یي دیوه زیوری توکی په ډول کار اخیست مګر دهغی تر مړني وروسته غمی دبرتانوی دربار دجواهراتو خزاني ته وسپارل شو او دشاهی تاج په خولی کی یی نصب کړ .

په ۱۸۶۲ کال غمی د جان پانانت پنامه د برتانیوی دربار دیوه منرالوجست تر نظر لاندی دسره بوار بیا حکاکی او په اصطلاح دوهم ځل حلال شوچی دا ځل یی دپخوا په نسبت لږ هوار شکل دټاکلو څندو سره پلاس راوړ . څرګنده ده چی هره ډبره په حکاکی کی خپل یوه برخه وزن او لویوالی له لاسه ورکوی , غمي هم تر حلالیدو او پوستولو وروسته دخپل بدن ډیره غوښه و بایلل او د ۱۹۱ قراطو نه و خپل نننی ۱۰۸،۹ قراطو ته را ووړوکی او سپک شو . داکار خو ظاهرا پدی خاطر تر سره سو چی غمي ګویا په نوی تخنیک سره عصری شکل ته اړتیا درلوده مګر ډیری ماهران پدی کارسره خورا خواشيني شول ځکه چی تاریخی کوه نور نه یوازی خپل وزن او لویوالی و بایلی بلکه خپله معنوی سلامتي هم ټوله له لاسه ورکړه چی هغه دده تاریخی ارزښت وو . په خپل پخواني شکل کی ده دپیړیو پیړیو قصی او اولسی افساني کرلي وی ، ده دملي قهرمانانو دګوتو نښاني راوړی وی او دخیانتونو , دسیسو , توطیو او جفاګانو انبتاهی حکایتونه یي پری لیکلي وه . دده په مخ کی د جلال الدین اکبر او شاه جهان غوندی فرهنګپالو پلاس دعلم او پوهی مشالونه ځلیدلي او په وینو سره د اورنګزیب لاسونه یی پخپلو سترګو لیدلي وه .

دیوه معد نیوه په توګه زمانه اند د انګریزی شکیلاکګرانودا کار دومره مسلکی بنسټ ندرلود لکه سیاسی موخه چی ور پکښی نغښتی وه . فکر کوم دا ددوی دهغو کړنو یوه برخه وه چی دوی به تل دنړی پربیوزلو هیوادونو او اولسونو باندی یرغل کاوه او په ښکاره به یی داسی ښودله چی ګویاغواړی هغوی له وحشت نه راوباسی , مدني یی کړی او دنوی عصر په برياوو یی پوه او اشنا کړی . دوی خپل دا په ظاهره خیر غوښتونکی کار دنوموړو اولسونو دپاره ستر خدمت ګانه چی له کبله یی باید اشغال سوی اولسونه مننډوی اوسی . خو په واقعیت کی لکه څنګه چی د کوه نور بیلګی وښوده , داستعارچیانو اصلي موخه د اولسونو دمادی او معنوی شتمنیو لوټول او دارزانی بشری قوی سره د اومو موادو ترلاسه کول دی لکه شاعر چی وایی :

جوړ کړي زوروروهمیشه په خپله ګټه
مرکز د لوټوني او سنګر له دی نړی
(وهاب سرتیر - سوې ډاګ)

داسنادو د لاسلیک څخه ددوی هدف دا وو چی دانګلستان په پارلمان کی اپوزیسیون , لیبرالو انګریزانو او همدارنګه نړیوالو ته وښیی چی دوی اشغالګر نه بلکه اړوند حکومتونه په خپله خوښه او رغبت ددوی په امپراتوری ور

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید
maqalat@afghan-german.de

ګڼېږی . کنه نو دیوه مغلوب واکمن سره د داړول یوی معاهدی لاسلیک اصلا هیڅ حقوقی ارزښت نلری او دبل طرف نه د یوه ۱۳کلن ماشوم په لیږلو کی ولندن ته انګریزانو ځو موخی په پام کی نیولي وی :

۱ ـ د راتلونکی حقوقی دعوا وو دمخنیوی په هیله داسنادو داسی ښودنه چی ګویا کوه نور په قانونی ډول ملکي ته یو ورانډی شوی سوغات وو , نه د جنګی غنیمت یو توکی .
۲ـ دپنجاب خلګو ته یی داسی ځرګندول چی ګویا د ستری امپراتوری ملکی ویکتوریا دی اولس ته د بیشاني درناوی ښودلو په توګه ددوی دزړه سر دولیپ سینګ لندن ته دیوه درانده او خا ص میلمه په مقام کی دعوت کړیدی ځکه نو د دود سره سم , نوموړی میلمه داغمی دیوی معمولي تحفی په ډول دځانه سره لندن ته د ملکی دپاره یووړ او پدی سره یی خپل یو دودیز دین ادا کړ.
۳ ـ ځکه نو دپنجاب خلګو ته پکار ده دستري امپراتوری د ملکي لخوا خپل حضورته ددوی داستازی د بللو نه او همدارنګه دهغی لخوا د یوه عادی سوغات له قبلولو ځخه باید دڅوند تر پایه مننداوی و اوسی .

د ځلور سی (4C) پر معیارونو برسیره دکوه نور دارزښت یو لوی فاکتور پدی کی نغښتي وو چی هغه د ډیرو پخوانیو زمانو (ښایی لرغونو پیړیو) دکلتوری او هنری مهارت اسرار دځانه سره ساتلي وه چی لدی کبله یی معنوی او تاریخی ارزښت دعرضی او تقاضا په بازار کی تر ارزښت ځو برابره زیات وو . برتانیوی درباریانو په نوی تخنیک سره دعصری کولو په پلمه دا ارزښت دخاورو سره خاوری او تر پښو لاندی کړ . ددوی داکار بیا دهغو اوړدو موخو یوه برخه وه چی د اولسونو د تاریخ او معنوی ویاړونو د له منځه وړلو سره سم یی دهغوی د ملي هویت فسخ کول په پام کی نیولي وه .

کوه نور دچا حق دی ؟

دی ښکلي او ځلانده غمي د یوی بیوفا پیمخي معشوقی پشان ډیرو بوالهوسو مینانو ته سترګک وهلي دی . که هیڅا ورته دملنګی کچکول پغاره کړی ندی , خو ډیرو شاهانوپری زړه بایللي او د ډیرو شاهزاده ګانو نازکی ویني پر تویی شوی دی . دی غمي د خپل خونړي تاریخ په اوږدو کی د ډیرو زورورو هیوادونو په پسته غیږه کی د ناز خوبونه کړی او کله چی یی بیا دوی بی وسه لیدلي دی نو یی ځای پرځای مخ تری اړولي او د بل زورور هیواد په غیږه کی یی ارام موندلي دي . داچی د راز راز زور واکانو تر منځ لاس پلاس شویدي , اصلي ښتن یی ورک او میراث خوران یی اوس باید عریضه پلاس دقاضی دروازی ور و ټکوی . له همدی کبله یی هر هیواد اوس که یی شرعی نکاح ورسره تړلی وی او یا دایران پشان یی ځو شپي په صیغه ورسره تیری کړی وی , دځښتنوالی دعوی لری .
پدی لړ کی پاکستان لومړی مدعی وو چی په ۱۹۷۶ کال دهغه هیواد مشر ذوالفقارعلی بوټو د خپل برتانیوی سیال Jim Collaghan نه د کوه نور دبیرته ورکولو غوښتنه وکړه , هغه په ډیره نرمه ژبه د (نه) ځواب ورکړاو وروسته یی په اړوندو هیوادونو کی خپلو دیپلوماتانو ته امر وکړ چی پدی اړه لازمی دیپلوماتیکی هلي ځلي تر سره کړی چی نور کسان دا ډول ورته خیال له سره وباسی . داچي بوټو دنور ټینګار توان په ځان کی نه لیده , چوپ پاته شو . لدی نه وروسته دهند دولت , په افغانستان کی دطالبانو اسلامی امارت او دایران اخوندی حکومت هم د انګلستان نه دکوه نور د بیرته ستنولو غوښتنه وکړه . مګر کوه نور خو لاتر اوسه تر همدغه ګړیه پوری په Tower of London کی پروت او د رنګونو لوبی کوی .
ترهغو پوری ځو داسی یوه بی پرې محکمه منځته راځی چی ددی ښکلي ناوی اصلی خاوند په ګوته کړی , ډیر وخت پاته دی . خو زما په اند اوس دهغی محکمي پریکړه واکمنه او نافذه ده چی له مخی یی زور حق دی , زور پوله نلری او د زورورو اوبه پرلوړه ځی .
دا وو د کوه نور په اړه هغه پولړ تاریخی , سیاسی او اقتصادی معلومات چی ما ورته لاس رسی درلود , اودخپلو لیکنو دمینه والو لوستونکو سره می شیریک کړ . دتولو هغو درنو لوستونکو ځخه چی ددغه غمي په اړوند داسی نور کره معلومات ولری چی پدی لیکنه کی یادو شوو تاریخی ـ سیاسی ځرګندونو ته د بدلون ورکولو پخاطر اړین ښکاری , هیله کوم چی په اړوندو انترنیتی سایتونو او یا نورو رسنیو کی یی خپور کړی .
البته دالماس په اړه دیوه منرال یا لکه کاربن دیوه کیمیاوی عنصر په توګه دلا ډیرو مسلکی معلوماتو وړاندی کول زما دغی لیکني موخه نه وه , خو که مسلکي لوستونکي پدی اړه دځه لیکلو توان یا ارزولری , زه به یی لیکني په خوښی سره ولولم خو په لوړه لیکنه کی یی دزیاتولو اړتیا نه وینم .
په مینه او مننه .

پای

افغان جرمن آنلاین شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید
maqalat@afghan-german.de